

Partnerskap og makt i misjon og kirkesamarbeid

ØRNULF STEEN

1. Innledning

Når kirker i samarbeid om misjon beskriver sitt samarbeid med ordet partnerskap, hvilken innflytelse har dette på fordelingen av makt i samarbeidsforholdet? Stimulerer samarbeidet, og særlig beslutningsprosessene, til jevnbyrdighet? Bevirker samarbeidet at den antatt svakere part gis myndighet i samarbeidsforholdet, eller bevirker samarbeidet avmakt?

Jeg har stilt disse spørsmålene til det samarbeidet som foregår mellom Konde bispedømme av Evangelical Lutheran Church of Tanzania (ELCT) og Lutheran Coordination Service (LCS), som er en sammenlutning av kirker i Europa og USA. Slik har jeg ønsket å komme «på baksiden» av ett av de «honnørord» som ofte benyttes for å beskrive kirkesamarbeid. Flere kirkeledere i den tredje verden misliker ordet partnerskap fordi de oppfatter det som en ny omskrivning av det gamle, tradisjonelle giver-mottager-forholdet mellom rike og fattige kirker. Begrepet partnerskap ble særlig preget av Det Internasjonale Misjonsråd på dets møte i Whitby i 1947 der man formulerte slagordet «Partnership in obedience». Det tok ikke lang tid før kirkene i den tredje verden tolket slagordet som partnerskap for de rike og lydighet for de fattige.

Er det hensiktsmessig å studere maktforhold når det faktisk handler om samarbeid og partnerskap? Er ikke makt og samarbeid motsetninger? Dersom to parter skal arbeide sammen mot felles mål, så bringer de nødvendigvis med seg sine forutsetninger i form av ulike

typer ressurser. Med disse ressursene påvirker man hverandre og samarbeidsprosessen. Mulighetene til å påvirke og måten mulighetene benyttes, kan vi beskrive ved å se på det som en maktrelasjon. Når jeg derfor sammenholder partnerskap og makt, så er det for å spørre om muligheten til påvirkning i et samarbeid som beskrives som partnerskap, benyttes på en slik måte at det skapes gjensidige og jevnbyrdige forhold, eller om det virker motsatt. Jeg finner altså ikke at makt og samarbeid er motsetninger, men at samarbeid kan beskrives og vurderes ved å vurdere potensiale for påvirkning, maktressursene, og bruken av dem. Jeg benytter maktperspektivet til å få en nærmere forståelse av hva som foregår når organisasjoner samarbeider. Det er etter min oppfatning viktig å se på samarbeid i dette perspektiv, for det er fort gjort å fornekte maktperspektivet i samarbeid mellom kirker. Ikke minst er det en fare for de rike kirkene.

Denne artikkelen er resultatet av en undersøkelse foretatt mens jeg bodde innenfor Konde bispedømme av ELCT i den sør-vestlige delen av Tanzania fra 1992 til 1994. I artikkelen definerer jeg først begrepene partnerskap og makt. Deretter gir jeg et kortfattet riss av ELCT og LCS, både historisk og idag, samt av Konde bispedømme av ELCT med sitt nettverk av samarbeidspartnere, for så til sist å legge hovedvekten på en analyse av maktforholdet i samarbeidet.

Undersøkelsen jeg foretok hadde følgende elementer:

- Dokumentstudier: Konstitusjon for LCS, ELCT, Konde bispedømme og samarbeidsavtale mellom LCS og ELCT.
- Intervjuer med ansatte i Konde bispedømme.
- Gruppediskusjoner med menighetslemmer.

2. Hva er partnerskap mellom kirker?

Kirken er et tilbedende fellesskap samlet omkring Evangeliet og forvaltningen av sakramentene som nådens midler. Dette fellesskapet kan beskrives med det greske ordet koinonia. Det ordet kan oversettes med ordene partnerskap, fellesskap (communion), deltagelse. Den universelle kirke er et nettverk av slike lokale, tilbedende fellesskap. Koinonia gjelder både det individuelle fellesskap lokalt og det kollektive fellesskap som nettverket av kirker utgjør.

Disse tilbedende fellesskap, de lokale kirkene, har et felles ansvar for misjon. Misjon er å være med på å virkeliggjøre bønnen «la ditt rike komme». Dette oppdraget kan sees fra ulike perspektiv: eskjatalogisk, kontekstuell, trinitarisk, soteriologisk og ekklesiologisk. I denne sammenheng vil perspektivet primært være ekklesiologisk. Jeg har imidlertid ikke gått inn på diskusjonen om hvordan man skal forstå misjonsorganisasjoner som samarbeidspartnere i forhold til kirker,

men har valgt å se organisasjonene som representanter for sine respektive kirker, vel vitende at jeg på den måten overser noen problemstillinger knyttet til strukturer og representasjon.

På hvilken måte skal man forstå forholdet mellom de gamle kirkene i vesten og de yngre kirkene som er resultat av deres misjonsinnsats? Noen har ønsket å se de yngre kirker som avhengige av de eldre kirkers lederansvar, mens andre har understreket at alle kirker er og må være autonome. Det eneste teologisk holdbare standpunkt synes å være at de er autonome, men viktigere enn å understreke at disse tilbedende fellesskap er autonome, er det å understreke at de er theonome. De er styrt av Gud, og de står til ansvar overfor Gud direkte, ikke gjennom en eldre kirkes representasjon. Dette betyr en kritikk av den tradisjonelle giver-mottager-relasjonen som så lett oppstår mellom rike og fattige kirker der giver kontrollerer mottager. Kirker som er styrt av Gud kan ikke dominere hverandre. Dette betyr ikke å overse den spesielle relasjon som det blir mellom det jeg vil kalle søsterkirker der risikoen for dominans er tilstede, men det viktige er å legge en kvalifisert teologisk forståelse i bunnen av fellesskapet som dette fellesskapet i sin tur kan prøves mot.

Jeg definerer derfor partnerskap på følgende måte:

Partnerskap er forholdet mellom to eller flere kirker

- som deler en gjensidig forpliktelse i forhold til felles utfordringer,
- hvor det er gjensidig avhengighet av alle ressurser, både åndelige, materielle og menneskelige,
- hvor alle ressurser tilhører kirken som helhet,
- og hvor det er gjensidig åpenhet mellom partene.

Utviklingen frem mot et slikt partnerskap kan beskrives på følgende måte med ord av Malcolm Warner:

- «We want you, because we need you to do what we can't do»
(– dependence)
- «We don't want you because we don't need you, because we can do what we have to do» (– independence)
- «We want to welcome you so that we can discover that we need each other» (– interdependence)

3. Makt

Makt er ett av de ord som alle forstår, helt til de blir bedt om å forklare det. Å forstå makt er komplisert. Den sosiologiske debatten omkring dette tema er stor og uoversiktlig. Jeg har ingen ambisjoner om å revolusjonere den, men vil kort referere følgende perspektiver på studier og forståelse av makt:

Aktør-perspektiv: Hva er det som gjør at den ene parten kan påvirke den andre? Hvilke maktressurser har partene?

Struktur og prosess: På hvilken måte legger strukturene til rette for anvendelse av maktressurser? Hvordan er prosessene som foregår i samhandlingene mellom partene? Slike prosesser påvirkes av faktorer i den konkrete situasjon som samhandlingen foregår i. Dette er en mer dynamisk og kompleks måte å studere makt på enn kun å se på aktørene.

Motmakt: Hvilke muligheter har den svakere part i samarbeidsforholdet til å arbeide for endring?

Det er vanskelig og lite formålstjenlig å forstå og å analysere makt utfra et enkelt perspektiv eller en enkelt definisjon. Min forståelse av makt i dette arbeidet omfatter derfor alle tre perspektiver:

- Hvilke maktressurser har partene i samarbeidsforholdet?
M.a.o. hvilket potensiale for påvirkning har de?
- Hvordan styrer strukturene anvendelsen av maktressurser i samarbeidet? Hvilke prosesser foregår?
- Hvilke muligheter har den svakere part til å bevirke endring?

4. Makt i bibelen

Dette avsnittet er i hovedsak et kortfattet referat av en gjennomgang av makt i Bibelen, foretatt av Charles Elliott i hans bok *Comfortable compassion? Poverty, power and the church* (London 1987, side 119–141). Makt i Bibelen hører grunnleggende sett Gud til (Sal 62,12). Han bruker sin makt til beste for det gode liv, for rettferdighet, for å frigjøre fra negativ bundethet og avhengighet. Den som setter seg utover paktslutningen og tiltar seg en uavhengighet av Gud, vil på sin side bli rammet av Guds makt fordi den alltid vil forsvare Guds gode plan med og for menneskene.

Makt kan overdras til menneskene. På samme måte som Gud bruker sin makt til å forsvare sin pakt og dermed det gode liv for menneskene, har også menneskene ansvar for å bruke overdratt makt og myndighet til beste for alt og alle som lever på jorden. Den som benytter makten til egen vinning og mot andres beste, anerkjenner ikke maktens grunnlag i den gode paktslutningen.

Men Bibelen kjenner også en makt som er helt motsatt. Den kommer til uttrykk i tekstene om Herrens Lidende tjener. Her ser vi makten fra offerets sted, den som er offer for maktovergrep. Tjenerens lidelse gir menneskene fred og legedom (Jes.53,5). Paktsfelleskapet

som blir ødelagt ved at mennesker tar seg til rette uten Gud og misbruker sin posisjon, blir gjenopprettet ved at tjeneren går inn i lidelsen som er en følge av det ødelagte paktsfellesskapet.

Jesus bærer i seg begge disse tradisjonene. Når han «lærer med myndighet», så handler han som Gud og i overensstemmelse med den pakten som Gud har inngått til menneskers beste, for å gjøre hel. Han snur opp ned på gamle forskrifter ved å si «dere har hørt det er sagt, men jeg sier dere», og han virkeliggjør Guds Rikes tilstedeværelse ved helbredelser og andre under. Men midt i denne maktutøvelsen er det at han med stor styrke avstår fra all jordisk makt. Han motstår fristelsen i ørkenen, han avviser folkets ønske om å gjøre ham til politisk leder. Da disiplene kranglet om hvem som var den største (Lk. 22,24ff), var Jesu svar helt klart: «— lederen skal være som en tjener» og «— jeg er som en tjener blant dere». Dermed er vi også tilbake til tjenerskikkelsen fra GT.

Det er i denne skikkelsen Jesus bringes til korset som er det aller sterkeste tegn på maktesløshet. Jesus gir virkelig avkall på makten og lar seg overmanne av den jordiske makten og går frivillig veien til kors og død, han handler virkelig i Guds sted. Han gir avkall på makten han kunne ha til å redde seg selv, for å vise den makten som er sterkere: den selvhengivende kjærligheten.

Men til korsets kontekst hører også oppstandelsen. Den representerer den makten Gud har til å gjenopprette paktsfellesskapet med alle de følger det har også for fellesskapet mellom mennesker. Maktene som har tatt livet av ham, ser ikke dette, de fortsetter å misbruke sin makt ved forfølgelse og overgrep av de som kjemper for Guds gode ordninger. Disse maktene har ytre skikkelser i form av individer, organisasjoner og systemer som ikke er det man primært skal frykte. De har imidlertid også en indre, åndelig dimensjon som styrer dem. Den representerer en bevissthet om og en motivasjon til misbruk av makt ved å være opptatt av egen vinning, i stedet for å bli brukt i overensstemmelse med Guds vilje for fellesskapet. På dette området er det at frigjøring og forløsning må skje når det gjelder ubalanse i fordeling av makt.

Paulus understreker i 1. Kor. 2,2 at han «ikke vil vite av noe annet (hos dere) enn Jesus Kristus og ham korsfestet». Senere i samme kapittel (v.7) skriver han om «Guds visdom som er en hemmelighet». «Denne visdommen har ingen av verdens herskere kjent til. Hadde de kjent den, ville de ikke ha korsfestet herlighetens Herre» (v.8). Fordi denne verdens herskere ikke har blitt blottstilt for paradokset ved Guds makt, at den ikke skal brukes for egen vinning, men for å

gi Guds pakt med det menneskelige fellesskap livsrom, blir makten stadig misbrukt.

Korset og oppstandelsen avslører dette maktmisbruket, og det sentrale element i dette er det faktum at kjærligheten absorberer misbruket av makt og dømmer det. Når dette skjer, blir ikke maktene og myndighetene overvunnet i ett nå, men det åpenbarer grensene for dets makt. Kirkens livsviktige men farlige oppgave er derfor å sikre at maktene og myndighetene blir blottstilt for Jesu maktesløshet i kjærlighet på korset. Dette gjelder både for individer og kollektiver. Og det gjelder for kirken selv, dens strukturer og handlinger. Utfordringen i kirkesamarbeid er å finne en balanse mellom makt, utøvet med autoritet og myndighet, og makt utøvet gjennom selvhengivelse.

5. ELCT og LCS

ELCT's begynnelse var først og fremst frukt av tysk misjonsinnsats som startet i 1887 i områdene omkring Dar es Salaam. Senere kom også amerikanske, svenske, danske, finske og norske kirker og organisasjoner i arbeid. Den siste utenlandske misjonsorganisasjonen som i denne sammenheng koblet seg på, var Norsk Luthersk Misjonssamband (NLM) i 1950.

I tiden frem til 1939 ble det etablert syv synoder. I 1952 sluttet de seg sammen til Federation of Lutheran Churches in Tanganyika. Samme år stiftes Lutheran Missions Council. Men allerede før dette hadde det vært koordinering av misjonsinnsats i ulike sammenslutninger.

I 1963 ble Evangelical Lutheran Church of Tanzania (ELCT) stiftet. I 1968 dannes på den andre siden Lutheran Coordination Service (LCS) med noen av de utenlandske partnere. Andre forblir i tidligere sammenslutninger.

I tiden fremover presser ELCT på for å få alle samarbeidspartnere inn i en organisasjon for at ikke samarbeidet med utenlandske kirker og organisasjoner skal hindre arbeidet for enhet i kirken. I 1977 reorganiseres LCT, og alle utenlandske samarbeidspartnere, untatt NLM, går inn. NLM blir del av LCS i 1991.

LCS ledes av et styre valgt av og blant det årlige møtets medlemmer. LCS har et eget sekretariat, for tiden knyttet til Finnish Evangelical Lutheran Mission's hovedkontor i Helsinki.

I innledningen til LCS' konstitusjon er det understreket at «the historic ties of close relationship and fellowship shall be respected». I praksis betyr det at LCS-medlemmene i stor grad opprettholder kontakten til den del av kirken de tradisjonelt har samarbeidet med.

LCS' konstitusjon, pkt.2.1., 2.2., 3.3. har følgende formuleringer:

- «The LCS shall provide a forum for consultation and discussion at which its members shall consider all aspects of their relationship to the ELCT and/or its synods and dioceses.»
- «The LCS shall provide a means for full and responsible sharing of the resources and gifts in God's mission.»
- «The LCS shall also be available to its members to coordinate their requests for assistance from the ELCT.»

I innledningen til samarbeidsavtalen mellom LCS og ELCT understrekes «the mutual desire and need for the message of the Gospel and to render Christian service» og «such exchange and sharing is based upon readiness (...) to carry out such partnership...»

Avtalen fastslår følgende områder for samarbeid:

- Personell
- Stipend og utdanning
- Økonomisk støtte til programmer (Art.3.4.1.: «.. specific programmes/departments/institutions, covering operations, repairs, maintenance, minor equipment, depreciation etc.») og prosjekter (Art.3.5.1.: «...projects, suchs as buildings, vehicles and major equipment.»)

For alle samarbeidsområder gjelder at støtte til ELCT vedtas «in response to requests presented and priorities set by constituted authorities of the ELCT units». Samarbeidsavtalen forutsetter at det skal være kontakt mellom det enkelte LCS-medlem og det enkelte ELCT-bispedømme i forberedelsen av de enkelte forespørsler. Disse godkjennes i LCS' årlige møte der alle LCS-medlemmer er representert og ELCT's bispedømmer får sende representanter som ikke har stemmerett. Etter at LCS' årlige møte har godkjent misjonærstillinger, en liste over kandidater for stipender og en prioritert oversikt over prosjekter som alt har vært behandlet av ELCT, kan de enkelte LCS-medlemmer i neste omgang ta ansvar for disse konkrete oppgaver. Det er kun støtte til programmer som blir endelig vedtatt av LCS' årlige møte.

Støtte gitt til ett formål kan ikke omdisponeres av ELCT uten etter godkjenning fra LCS. Samarbeidsavtalen foreskriver detaljert regnskapsplikt for alle ELCT-bispedømmer i forhold til støtte fra LCS, og det er forutsatt at bispedømmene sørger for flyt av informasjon om de prosjekter og programmer som LCS er involvert i.

6. Konde bispedømme og dets samarbeidspartnere – et nettverk

Det var Berliner Mission som startet arbeidet ved nordenden av Lake Nyasa (Malawisjøen) i 1891. Her ble etterhvert Southern Synod eta-

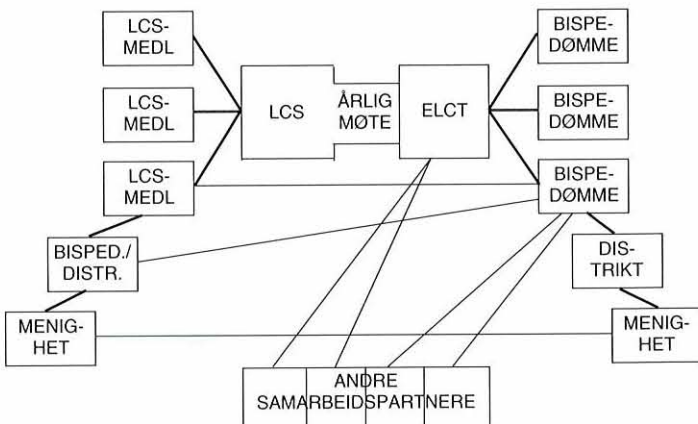
blert. Den er senere blitt delt i flere bispedømmer, hvorav ett er Konde Diocese of ELCT som ble utskilt og opprettet i 1977. De stedene der arbeidet startet i 1891, ligger idag innenfor Konde bispedømme i den vestlige delen av Southern Highlands i Tanzania. Bispedømmet har ca 50 menigheter med ca 70.000 medlemmer i et område med ca 800.000 innbyggere.

I tillegg til det ordinære menighetsarbeidet er bispedømmet involvert i helsearbeid, undervisning, utviklingsprosjekter og et eget misjonsarbeid i Rukwa Mission Area.

Bispedømmet ledes av Bispedømmerådet som velges av Bispedømmemøtet som samles annethvert år. Biskopen er formann både for Bispedømmemøtet og Bispedømmerådet. Bispedømmets hovedkontor har 9 forskjellige avdelinger, bl.a. for «misjon og evangelisering», «prosjekter og lokal utvikling» og «medisin og diakoni». Institusjoner har sine egne styrever, men er knyttet direkte til bispedømmets ledelse.

Bispedømmet er delt i distrikter (prostier) og menigheter som har samme hovedstruktur som bispedømmet når det gjelder styrever, komiteer og arbeidsområder. Distriktet ledes av en distriktsprest som har denne oppgaven på full tid.

Konde bispedømme har mange utenlandske samarbeidspartnere som gjør det til en del av et internasjonalt nettverk.

LCS har 13 medlemmer. ELCT har 19 bispedømmer. Figuren gir et inntrykk av Konde bispedømmes nettverk i form av regulær LCS-kontakt, søstermenigheter og andre samarbeidspartnere. Konde samarbeider med flere av LCS-medlemmene. Undersøkelsen begrenser seg til kontakten til LCS-partnere. Disse er uten tvil de mest stabile av samarbeidspartnerne, men de representerer ikke på langt nær største delen av den økonomiske støtten. De kan imidlertid i en del tilfeller bevirke midler for andre og mer sporadiske givere. Man kan ikke se bort fra at informasjonene fra intervjuobjektene også kan angå andre enn medlemmene av LCS.

Konde bispedømme har gjennom flere år satset aktivt på å få menighetene til å etablere kontakt til søstermenigheter i Tyskland. For å stimulere dette arbeidet har man ansatt en av bispedømmets menighetsprester i 40% stilling. Bispedømmet har også inngått en partnerskapsavtale med Sud-Tonden kirkedistrikt av den Nord-Elbiske Evangelisk Lutherske kirke i Tyskland. Avtalen som er fra 25. nov. 1992 er «rooted in the common vision of a worldwide community among God's children» og «based on equality in the relationship». Avtalen understreker at det første skritt er den felles tilbedelse, selv om det er avstand både i tid og rom. Dette kan skje ved å utveksle bønner, sanger og meditasjoner. Så følger gjensidige besøk og utveksling av informasjon og selvkritisk gjennomgang av ens egne holdninger til søstermenigheten. Først i siste omgang handler det også om støtte til konkrete prosjekter og aktiviteter.

7. Analyse av maktforholdet i samarbeidet

Med utgangspunkt i dokumentene jeg har lest og intervjuer med representanter for Konde bispedømme, kan maktressurser som foreligger i dette samarbeidet oppsummeres i følgende punkter:

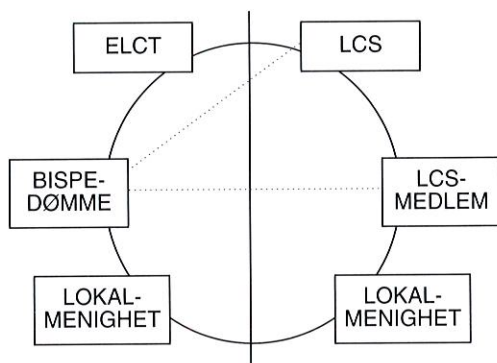
- Evangeliet
- Penger og materielle ressurser
- Kunnskap – både den profesjonelle, og den som går på kjennskap til tradisjoner og lokalkunnskap
- Tilgang til og kontroll av informasjon om hverandre
- Personell

Disse maktressursene finnes og kan anvendes i varierende grad i forskjellige nivåer blant de samarbeidende parter. Det avtegner seg fem hovednivåer av aktører i beslutningsprosessene:

- Lokalmenigheter inkludert distriktene
- Bispedømmets hovedkvarter, inkludert institusjoner
- ELCT
- LCS

- Det enkelte LCS-medlem
- (Her kan også føyes til lokalmenigheten hos LCS-medlemmene)

Disse nivåer kan gjerne fremstilles som punkter på en sirkel. Strukturen forutsetter at henvendelser fra ELCT følger bevegelsen i sirkelen, samtidig som det i planleggingsfaser skal være direkte kontakt fra bispedømme til LCS og det enkelte LCS-medlem. Det er imidlertid verdt å merke seg at LCS-strukturen ikke forutser involvering av lokalmenighetene hos LCS-medlemmene (selv om dette naturligvis skjer gjennom innsamling av penger, informasjon osv.)

Når jeg ser inn i disse ulike nivåer, er jeg særlig interessert i selve beslutningsprosessen som kan belyses i følgende seks skritt:

- Identifisere utfordring
- Innhente informasjon
- Klargjøre alternativer, inkl. analyse av konsekvenser og tilgjengelighet av ressurser
- Velge blant alternativene
- Implementere aktivitet
- Følge opp i form av veiledning og rapportering.

På denne bakgrunn skal jeg nå analysere maktforholdet mellom Konde bispedømme og dets samarbeidspartnere i LCS. Til grunn for analysen ligger forståelsen av makt slik som det fremkommer i kap. 3. og definisjonen av partnerskap slik som den fremkommer i kap. 2. Min forståelse av partnerskap har gjensidigheten i samarbeidet som grunnleggende faktor. Til slutt spør jeg derfor sammenfattende om samarbeidsformene stimulerer til gjensidighet (bemyndiger den svaker part) eller skaper avmakt, og hvilke muligheter som finnes for endring. Jeg vil også ta for meg noen avsluttende hovedproblemstillinger som angår kirkesamarbeid.

Det første skritt er å sammenfatte på hvilken måte maktressursene er tilstede og anvendes av de enkelte aktører på de ulike nivåer i samarbeidet.

Lokalmenigheten

Lokalplanet har kunnskapen om hverdagens utfordringer, kjenner tradisjoner og lokale løsninger og har fagkunnskap avhengig av om det finnes folk med utdanning i området (helsearbeidere, jordbrukspersonell, prester o.l.). Men her er lite tilgang til informasjon om samarbeidspartnere, dersom man ikke har misjonærer eller andre utenlandske medarbeidere. Den som har denne informasjonen, får en betydelig innflytelse i lokalsamfunnet når aktiviteter skal planlegges med tanke på å involvere samarbeid med utenlandske partnere. De som har denne informasjonen, er i noen få tilfeller misjonærer, men i langt de fleste tilfellene er det tanzaniansk nøkkelpersonell. Lokalnivåets maktressurser reduseres så snart en høyere instans involveres, og særlig en utenlandsk samarbeidspartner. Dette forsterkes ytterligere av den avstand det er mellom beslutningstagere på sentralt plan i bispedømmet og lokalplanet.

I forhold til de enkelte skritt i beslutningsprosessen, betyr det at nivået der et prosjekt eller program skal iverksettes har en viss grad av innflytelse når det gjelder å definere hva som ønskes gjort, men innflytelsen er langt større fra det nivå som har mest informasjon om partnere i det øyeblikk en ekstern partner inkluderes i planene. Denne innflytelsen legger føringer for hva som skal gjøres, rett og slett ved sitt kjennskap til muligheter. Lokalplanet vil ha ansvaret for implementering av prosjekter og aktiviteter, men under veiledning av neste nivå.

Bispedømmet og institusjonene

Både utfra strukturen som defineres i konstitusjoner og avtaler og utfra de praktiske forhold, har dette nivået betydelige maktressurser i kjennskapen til og kontakten med samarbeidspartnere både gjennom LCS-systemet, men også direkte til LCS-medlemmer og andre. Samtidig har dette nivå også lokalkjennskap og oversikt over hele bispedømmet, selvsagt som en nødvendig forutsetning for å være ledelse. Nivåets tyngde styrkes ytterligere av personllmessige ressurser i form av misjonærer som leder viktige institusjoner i bispedømmet og en som også er bispedømmets hovedkasserer. Selv om misjonærene er seg bevisste sin dobbeltposisjon, både som representanter for utenlandske partnere og som medarbeidere med betydelig ansvar og innflytelse i bispedømmet, så er de en maktressurs med tyngde i

beslutningsprosessene ved sin blotte tilstedeværelse. Undersøkelsen viste at institusjoner med misjonærer i ledelsen synes å ha større innflytelse på bispedømmets beslutninger om angjeldende institusjon enn tilfellet var med institusjoner med lokale ledere.

I forhold til skrittene i beslutningsprosessen, vil dette nivået ha stor grad av innflytelse når det gjelder å innhente informasjon, lage alternativer for handling med konsekvensanalyse og vurdering av ressurstilgang, samt å bestemme hva som skal gjøres, med det forbehold for det siste at man kun fatter beslutning om hva man skal søke om hjelp til fra partnerne. Spørsmålet om ja eller nei til finansiering, som til syvende og sist i mange tilfeller blir selve avgjørelsen, ligger i neste nivå. Undersøkelsen viste at dette faktum påvirker bispedømmet i valg av alternativ. Når det gjelder implementering av aktiviteter, så vil dette nivået ha direkte ansvar for aktiviteter i eget nivå, mens det vil ha supervisjonsansvar for aktiviteter i lavere nivå. Det er også i dette nivået at hovedansvar for regnskap og rapporter ligger.

ELCT

Iflg. samarbeidsavtalen mellom LCS og ELCT skal ELCT's sentrale organer ha en avgjørende hånd i prioriteringen av de forespørsler som legges frem for LCS. Men med den store kontakt som det er direkte mellom bispedømmene og det enkelte LCS-medlem, vil dette leddet kunne reduseres til et ekspedisjonsorgan. Behovet for prioriteringer utarbeidet av ELCT sentralt vil kunne gi fornyet posisjon og innflytelse til sentralleddet.

Samtidig besitter ELCT's ledelse som fellesskap av alle bispedømmene og synodene maktressurser gjennom sin løpende kontakt med LCS og som forhandlingsmotpart til LCS særlig når det gjelder struktur og ordninger. Kontakten mellom LCS og ELCT mellom LCS' årlige møter er viktig for hele samarbeidet. Hverken det enkelte bispedømme eller ELCT som enhet deltar imidlertid med stemme i den endelige beslutningsprosessen, men er altså representert ved LCS' årlige møter og kan selvsagt i den sammenheng konsulteres..

I forhold til beslutningsprosessen synes dette nivået å ha mest innflytelse på det formelle området samt et hovedansvar for at rapportering og regnskapsinformasjon tilflyter LCS.

LCS

Dette er avgjort det nivå som ressursmessig står sterkest både når det gjelder materielle ressurser og informasjon om alle parter i samarbeidet, selv om også mye av kontakten mellom det enkelte LCS-medlem og ELCT-bispedømme passerer utenom LCS-strukturen. Dette nivået

er (selv om det er godt informert) langt unna lokalkunnskapen om steder som omfattes av samarbeidet, men allikevel det sted der mange av de endelige beslutninger fattes i de fleste saker som angår samarbeidet. Her bestemmes budsjettene for LCS, her fattes endelige beslutninger om hvilke prosjekter som skal kunne støttes, og her bestemmes den endelige liste over stillinger som skal kunne besettes av misjonærer. Det forhold at dette nivået fatter de endelige beslutninger om forhold som griper langt inn i det enkelte bispedømmes programmer og aktiviteter, gjør at maktressursene er betydelige. Dette styrkes ytterligere av den løpende kontakt som er forutsatt å finne sted i planleggingsprosessen for større prosjekter i ELCT. Samtidig er det klart at denne kontakten er positiv for begge parter ikke minst ved å gi større kunnskap om hverandre.

Det enkelte LCS-medlem

På dette nivå fattes også mange beslutninger. Her sies det ja eller nei til enkeltprosjekter som er godkjent av LCS, og her fattes endelig beslutning om tildeling av misjonærer. Her er også god tilgang på informasjon om partneren både gjennom LCS-systemet og i den direkte kontakten til bispedømmene. Avstanden til nivået der aktiviteten skal utføres er betydelig, dersom man da ikke har en misjonær i området. Den økende direkte kontakten til bispedømmene styrker muligheten for innflytelse. Men den er også positiv for nærhet.

Gjensidig forpliktelse

Min definisjon av partnerskap understreker gjensidighet på flere områder. Jeg vil derfor spørre om samarbeidets form og struktur styrker gjensidighet mellom partene.

Jeg ser derfor etter den gjensidige forpliktelse:

– mot samarbeidspartner

Det er en tydelig gjensidig forpliktelse mellom samarbeidspartene, både utfra avtaler og det daglige samarbeid. Man vil samarbeid med hverandre. Overskriften for samarbeidet er klar: Man ønsker å nå ut med Evangeliet. Samarbeidet skal dreie seg om misjonærer, stipender til utdanning av tanzanianske medarbeidere og finansiell støtte. Men samarbeidet gis i de formelle avtaler lite konkret innhold. Når det gjelder kontakten mellom søstermenighetene, er også innholdet i det man vil sammen i større grad tydeliggjort.

– mot oppgave

I søstermenighetkontakten er gjensidige besøk, forbønn og informasjon viktige elementer.

Avtalen mellom Konde og Sud-Tonden slår fast skrittene i utviklingen av partnerskap (se avsnitt 6.) Dersom disse skrittene tas alvorlig av partene, vil det legge et viktig grunnlag for utvikling av partnerskap.

Når det gjelder forholdet LCS-ELCT, sier dokumentene lite konkret om felles oppgaver. «To render Christian service» gir lite til en konkret forståelse av partenes forpliktelse ut over det at man vil samarbeide med hverandre. Dette skyldes nok at LCS-medlemmene ikke gir fra seg suverenitet til LCS, men forstår LCS som en koordinerende instans (cfr. navnet). Åpenhet i fastsettelse av hva oppgavene skal være, kan sikkert være ønskelig fra begge sider. For LCS bevirker det at man får mulighet til større kontroll på «egne» midler, helt inn i ELCT's ansvarsområder. For ELCT betyr det at det er få grenser for hva man kan be om hjelp til og med. Dette gir større innflytelse til ledere på begge sider. På denne måten blir imidlertid maktressursene og deres fordeling stadig avgjørende i det løpende samarbeid - ikke bare i hovedforhandlinger, men i hver kontakt som gjelder felles innsats. Det øker innflytelsen til den som fatter endelige avgjørelser.

Undersøkelsen viste at det kunne være uenighet mellom partene i forståelse av hva misjon er. Flere i Konde la vekt på en holistisk forståelse av misjonsoppdraget, mens noen av partnerne synes å sette et sterkere skille mellom utvikling og misjon. Uenighet synes å bli løst ved at når programmer og prosjekter settes igang, er man enige om hva som skal gjøres, men partene kan definere det som blir gjort på forskjellige måter.

– mot struktur

Strukturen i LCS/ELCT-samarbeidet forplikter LCS-medlemmene på å koordinere sin innsats og ELCT-bispedømmene til å koordinere sine søknader om hjelp. Samtidig forplikter LCS-medlemmene seg på å benytte LCS som kanal i forhold til alle relasjoner til ELCT, unntatt i de tilfeller hvor LCS-kun formidler offentlige midler fra sine hjemlands regjeringer.

I praksis virker det for flere av bispedømmene og LCS-medlemmene å være en manglende forpliktelse på strukturen når det gjelder å bruke LCS som kanal. Dette er et erkjent problem fra begge sider i samarbeidet.

Allerede i innledningen til LCS' konstitusjon omtales partnerskap og deling som bærende prinsipper for samarbeidet, men hensynet til respekten for historiske bånd mellom LCS-medlemmer og ELCT-bispedømmer, som også er omtalt i innledningen til konstitusjonen, begrenser muligheten for utvikling av partnerskap og deling, fordi de

gamle bilaterale relasjoner er bundet av tradisjonelle giver/mottakerforhold.

De nye bispedømmene som er uten historiske bånd til LCS-medlemmene har større vansker med å få gjennomslag for støtte til sine programmer og prosjekter. Prinsippet om partnerskap og deling burde tilsi vilje til å støtte andre enn dem man historisk har hatt kontakt med. Men dette er også en utfordring for ELCT's bispedømmer fordi den samme mengde ressurser etterhvert må deles på flere bispedømmer. Disse ressursene er selvsagt begrenset og i samarbeidet er ELCT forventet å prioritere sine behov for støtte før LCS avgjør hva de skal støtte. Med en økende direkte kontakt mellom ELCT-bispedømmer og LCS-medlemmer, blir derfor ELCT's deltagelse i prosessen av mindre betydning, noe som også hemmer utviklingen av partnerskap.

– mot materielle ressurser

Samarbeidsdokumentene foreskriver detaljert på hvilken måte det skal fattes beslutninger om pengene, hvordan de styres og rapporteres for. Dette avspeiler en vektlegging av og forpliktelse mot de materielle ressursene som er tilstede i samarbeidet. Det er også uten tvil viktig at det legges opp til gode rutiner når det gjelder økonomisk rapportering, samtidig som dette særlig berører det som går på jevnbyrdighet og gjensidighet i forholdet.

Noe av årsakene til manglende forpliktelse i forhold til strukturen, synes å ligge i den plass forvaltning av materielle ressurser har i samarbeidet. Undersøkelsen viste at i tillegg til at de historiske bånd mellom partene styrer forholdet til vedtatt struktur, så har også behovet for å sikre at penger går til det formål som de er bestemt for, ført til mer direkte kontakt mellom ELCT-bispedømmene og LCS-medlemmene. Man har ifølge informasjonen som undersøkelsen bragte for dagen, erfart at penger ikke har nådd til de bestemte formål. Dette er generelt sett et velkjent problem i samarbeid. Men det som er viktig i denne situasjonen, er på hvilken måte man forsøker å løse denne type problemer.

I tilfellet LCS og ELCT kan det se ut som om man har valgt å løse problemet ved mer direkte kontakter mellom bispedømmene og LCS-medlemmene. Dette kan ha den positive virkning at det gir større opplevelse av nærhet, noe som er viktig for partnerskap. Men en slik løsning går altså på tvers av det avtalene bestemmer. Hensynet til pengene, og kanskje også til LCS' behov, har dirigert løsningene sterkere enn hensynet til å finne en løsning der samarbeidspartner selv ansvarliggjøres til rett bruk. Når vi sammenholder dette med ubalan-

sen når det gjelder fordelingen av ressurser, gjør det at balansen mellom samarbeidspartnerne forrykkes.

Et annet forhold som også må omtales er det faktum at når LCS bevilger til ELCT's ulike programmer, så er dette formelt sett kun for ett år av gangen. Dette gjør ELCT sårbar i forhold til mer langsiktig planlegging. Dette er imidlertid et problem som er erkjent av partene og som det samtales om for å finne bedre løsninger på.

Oppsummerende kan vi konstatere at partene gjensidig har forpliktet seg til samarbeid med hverandre. Samarbeidets innhold avgjøres i forhandlinger på en slik måte at maktressursene stadig kommer til anvendelse slik at ELCT's planlegging blir avhengig av LCS helt ned til lokalnivået. Forpliktelsen på avtalt struktur synes å være redusert, noe som også reduserer ELCT's deltagelse i beslutningsprosessene. Vekten på penger, deres anvendelse og rapportering kan synes å overskygge forpliktelse på hele bredden i samarbeidet. Bevilgninger for ett år av gangen indikerer skjevhet i forpliktelse. Når det gjelder arbeidet med søstermenigheter er det en større grad av gjensidig forpliktelse i forhold til klart definerte mål.

Gjensidig avhengighet

ELCT er idag i relativt stor grad avhengig av eksterne midler, både fra LCS og andre samarbeidspartnere. Årsakene til avhengighet kan kort sammenfattes på følgende måte:

- Tanzania er ett av verdens fattigste land. Denne konteksten påvirker med nødvendighet kirkens situasjon når det gjelder materielle ressurser.
- Kirkens struktur er stor og krever flere ressurser enn kirkens medlemmer er istand til å skaffe til veie. Oppsplitting i stadig flere bispedømmer gjør ikke denne situasjonen lettere. Kirken har også mange ressurskrevende programmer.
- Man kan ikke se bort fra at det i kirken vil være krefter som ønsker å opprettholde denne store og ressurskrevende strukturen, også fordi det gir ledelsen makt og innflytelse. Spørsmålet om avhengighet blir da mindre viktig.

I innledningen til samarbeidsavtalen mellom LCS og ELCT brukes ordet «sharing». Å dele betyr både å gi og å få, begge deler uten å legge bånd på samarbeidspartneren, noe som ideelt sett skaper en gjensidig avhengighet. Realiteten synes å være en annen som dekkes bedre av terminologien på annet sted i samarbeidsavtalen. Avtalen bruker ordet «assistance» når den omtaler økonomisk støtte. Dette er et mer dekkende ord enn deling.

Strukturen ifølge samarbeidsavtalen legger opp til gjensidighet ved å involvere kirkens organer og ulike nivåer i prosessen frem mot at LCS skal kunne fatte endelige beslutninger. Ved å forplikte seg på å samarbeide med ELCT samt å involvere ELCT på alle nivåer, har LCS gjort seg avhengig av ELCT for å kunne drive sitt arbeid i Tanzania. Det gjelder ikke minst formidlingen av evangeliet, der den lokale kirkes kjennskap til forholdene, dens medarbeidere av ulike slag og dens struktur er en forutsetning for å nå videre. Det er i denne sammenheng interessant å merke seg at ELCT har blinket ut en del (geografiske) misjonsområder. Ett av dem ligger under Konde bispedømme. Dette arbeidet drives utelukkende av tanzanianere, og kun med delvis støtte fra samarbeidspartnere. Særlig ett av distriktene i Konde er involvert i dette arbeidet. Distriktet har delt med Rukwa Mission Area av sine katekister, og var også villig til å dele denne ressursen med kirker i Europa, noe som strandet på at de ikke har økonomi til det.

Tanzanianske medarbeidere ga også uttrykk for at de kjente seg verdsatt av samarbeidspartnerne fordi de vil samarbeid. Men typen samarbeid stiller også krav til en godt utbygd struktur i ELCT for planlegging, oppfølging og rapportering. Det betyr at ELCT's bispedømmer må bruke mange ressurser sentralt og det går ut over oppmerksomheten mot lokalområder der felles arbeid drives. Sentralstrukturen vil mer og mer betjene den utenlandske partneren i form av skikkelige prosjektbeskrivelser, rapportering og regnskaper. Dette ble erkjent som et problem i Konde bispedømme.

Dette har også en annen side som angår maktspørsmålet. En sterk sentralstruktur i bispedømmet øker avstanden mellom lokalnivået og sentralnivået, og øker dermed makten til sentralledet. Allerede i utgangspunktet er det f.eks. i Tanzania betydelig større avstand mellom beslutningstagere (eks. biskop, bispedømmeråd) og lokalplanet, enn vi vil være vant til fra våre sammenhenger i norden. Dette kan også være med på å øke en ensidig avhengighet i samarbeidsforholdet.

Undersøkelsen viste at misjonærene kommer i en dobbelt posisjon i bispedømmet. Som ledere av institusjoner, programmer og aktiviteter i bispedømmet er de del av den strukturen som forbereder bispedømmets henvendelser til LCS. Samtidig blir de som utsendinger for et LCS-medlem på uformelt grunnlag konsultert av LCS-medlemmet som er involvert i arbeidet. Selv med stor grad av bevissthet om dette forhold som jeg møtte hos flere av misjonærene, så er dette allikevel noe som forrykker balansen og øker ELCT's avhengighet av partnerne. At penger fra LCS lettere kommer til de områder der misjonæ-

rer er i arbeid, var meningen til mange av de tanzanianske medarbeiderne. Dette øker avhengigheten av misjonærene og dermed av LCS.

ELCT er ikke medlem av LCS. Det gjør at ELCT hele tiden er henvist til å gjøre et godt forberedelses- og planleggingsarbeide, uten selv å være med å fatte den endelige beslutning om angjeldende arbeid. Dette er ikke et forhold som bemyndiger ELCT og styrker jevnbyrdighet, selv om ELCT's representanter deltar i LCS' komiteer som forbereder listen over forslag til prosjekter og misjonærstillinger som skal besettes og som skal godkjennes av det årlige møte i LCS.

Det er klart at «det å ha» og det å sitte med den endelige beslutningen er en betydelig maktressurs. Fremstillingen så langt skulle ha gjort det klart. Samtidig er «det å ikke ha» også en maktressurs i samarbeidet. Innen ELCT vil det være mange udekkede behov og utfordringer. Så lenge ELCT kjenner godt til partneres prioriteringer og ønsker for samarbeidet, er det mulig å presentere sine behov innenfor rammen av disse ting. Innenfor rammen av samarbeidspartners prioriterte områder har man god anledning til å presentere sine behov med relativt god mulighet for gjennomslag. Dette kan fremstå som en form for gjensidig avhengighet, men den fremmer ikke jevnbyrdighet. Snarere tvert imot, den sementerer ulikhetene. Den som stadig presenterer sine behov, vil bevisst og ubevisst etter hvert se på seg selv som en som mangler vitale ressurser, mens den som mottar henvendelser om hjelp på områder man ønsker å satse på, bevisst og ubevisst vil se på seg selv som en som har de vitale ressurser. Dette vanskeliggjør muligheten for deling, ganske enkelt fordi det skaper og sementerer et giver/mottagerforhold i stedet for å stimulere til gjensidighet.

I utviklingen av arbeidet med søstermenigheter er det skapt en større grad av gjensidig avhengighet. Dette skyldes at menighetene i Konde i større grad har blitt synliggjort med sine ressurser i forhold til menighetene i samarbeidskirkene. Dette handler ikke minst om at den grunnleggende sannhet i Evangeliet om at vi er ett i Kristus, tydeligere er del av og danner basis for fellesskapet. Den gjensidige forbønnstjenesten har bragt partene inn i et avhengighetsforhold til hverandre. Samtidig er det også blant søstermenighetene på ett område en skjevhet i avhengighet. Menighetene i Konde er ikke istand til å sende delegasjoner til søstermenighetene i Tyskland fordi det koster for mye penger. De er avhengige av at søstermenighetene betaler. Det har derfor vært mer trafikk fra nord mot sør enn motsatt. For å rette på dette forholdet vil det være viktig for de rike menighetene å gjøre det til et prinsipp at like mye som de bruker på reiser, bør de også stille til disposisjon for sin søstermenighet.

Det sies ofte at nord har de materielle ressursene, mens sør har den åndelige kraften. Overføringen av materielle ressurser fra nord til sør er betydelig. Det virker som om den motsatte bevegelse når det gjelder åndelig kraft ikke tilstrekkelig preger samarbeidet mellom LCS og ELCT. Jeg kjenner til at Konde bispedømme har to misjonærer i Hamburg.

Gjensidig åpenhet

Gjensidig åpenhet på alle områder er grunnleggende for et tillitsfullt samarbeid basert på gjensidighet. Både samarbeidsavtalen og undersøkelsen viser at informasjonsstrømmen fra ELCT mot LCS er større enn motsatt vei. Ifølge avtalen skal hvert bispedømme presentere sine regnskaper samt detaljerte rapporter fra de prosjekter og programmer som LCS er involvert i. Motsatt vei er rapportene langt mer begrenset. Samarbeidsdokumentene forutser at LCS skal sende sine regnskaper, men det samme gjelder ikke det enkelte LCS-medlem. I praksis betyr det at LCS-medlemmene er kjent med de økonomiske disposisjoner i ELCT-bispedømmene, også på de områder som ikke angår samarbeidet, mens ELCT-bispedømmene vet minimalt om LCS-medlemmenes disposisjoner utover det som bevilges til dem. Argumentene mot en større åpenhet på dette området vil generelt gå på at de store materielle forskjeller gjør at man ikke kan være åpne, for det vil være vanskelig å forstå og kommunisere om de store forskjellene. Det er ingen tvil om at det vil være vanskelig, men det skulle høre med til jevnbyrdighet og ønsket om å dele at man kunne ta fatt i denne problematikken. En strategi for å få til det måtte bl.a. legge stor vekt på de enkelte kirkers kontekst. Det vil uten tvil tjene utviklingen av et jevnbyrdig forhold om begge parter er åpne på sine disposisjoner, og ikke minst vil den materielt sett rike partneren få et nyttig korrektiv til sine egne disposisjoner.

I samarbeidet mellom LCS og ELCT er ikke kostnadene ved misjonærer del av LCS' budsjett og regnskaper. Her følger det enkelte LCS-medlem sine regler, og ELCT-bispedømmet er ikke kjent med hvor store kostnader som er knyttet til misjonærene. Ikke minst på dette området vil det være vanskelig med åpenhet, og det kan kanskje vanskelig tenkes at det skulle være en total åpenhet. Siden disse midlene er stilt til disposisjon for fellesskapet, burde det allikevel være en åpenhet i forhold til bispedømmets ledelse for at man sammen kan foreta en vurdering av kostnader knyttet til misjonærer mot effekten av det misjonærer gjør og representerer der hvor man velger å plassere dem. Dette må ikke være en vurdering som knyttes til den

enkelte misjonær som er i arbeid, men det burde høre med i prosessen frem mot fastsettelse av stillinger for misjonærer.

En viktig side ved det å skape åpenhet og kjennskap til hverandre er de personlige kontaktene som etableres i samarbeidsforhold mellom kirker. Det er selvfølgelig begrenset hvor mange personlige kontakter som kan opprettes og holdes ved like. ELCT er en stor kirke med mange medlemmer og LCS-medlemmene er også store kirker. Undersøkelsen viste imidlertid at tanzanianske medarbeidere i kirken savnet kontakt med ledere fra samarbeidspartnerne. Det kunne virke som om det manglet noe i bevisstheten om å inkludere flere nivåer av tanzanianske ledere i kontakten med representanter for samarbeidspartnere når de kom på besøk.

Dette bildet var annerledes i de menigheter som hadde søstermenigheter i Europa. Der er gjensidig informasjonsflyt en av bærebjelkene i fellesskapet. Men der ble det gitt uttrykk for at gjensidigheten ble noe redusert ved at det var mer trafikk fra nord mot sør enn motsatt.

8. Konklusjon

Oppsummerende kan vi konstatere at fordelingen av maktressurser og anvendelsen av dem gir følgende bilde av maktfordelingen i samarbeidet.

- Lokalplanet er det nivå som har minst innflytelse i samarbeidet.
- Bispedømmet har ved sin funksjon som ledelse og ved at det sitter med gode kontakter og tilgang til informasjon i begge retninger, både mot lokalplan og mot LCS, en betydelig grad av innflytelse i samarbeidet. Samtidig er det klart at mye av dette skyldes informasjon om samarbeidspartnerne og deres prioriteringer. Dette nivåets innflytelse er derfor i stor grad en avledet innflytelse, på den sterkere parts premisser.
- Den sterkere part i samarbeidet er LCS og det enkelt LCS-medlem.

Når vi derfor sammenfattende spør om samarbeidsformene mellom LCS og ELCT/Konde bispedømme stimulerer til gjensidighet og jevnbyrdighet mellom samarbeidspartnerne, så vil svaret i hovedsak være nei, begrunnet utfra følgende forhold:

- den endelige beslutningen om disponering av de ulike typer ressurser i samarbeidet ligger i større grad hos LCS enn hos ELCT
- det er for liten grad av gjensidig åpenhet
- forpliktelsen til samarbeid er for lite innholdsbestemt, noe som gjør den materielt sett svakere part mer avhengig og sårbar i samarbeidet.

Innledningsvis understreket jeg kirken som et tilbedende fellesskap både lokalt og universelt. Koinonia er et begrep som beskriver den gjensidighet og jevnbyrdighet som fellesskapet skal preges av. Kirken har et ansvar for å kaste lys over de samarbeidsformer som bevisst eller ubevisst fungerer slik at de skaper ensidig avhengighet og altså ikke harmonerer med koinonia. Utfra dette vil det være nødvendig at LCS og ELCT arbeider med en endring av sin måte å samarbeide på. Samtidig må det også understrekes at det selvsagt er trekk ved samarbeidet som ikke fungerer på den måten at det skaper ensidig avhengighet. Samarbeidet om stipender, der stipender primært skal benyttes til utdannelse i regionen, er eksempel på dette. Det er også nødvendig å trekke frem arbeidet med søstermenigheter som en prosess som kan motvirke de sider ved samarbeidet som skaper ensidig avhengighet.

LCS kontrollerer den maktressurs som gjennom ordningen for samarbeid synes å få størst vekt. ELCT's avhengighet av de materielle ressurser fra sine samarbeidspartnere øker LCS' innflytelse. Det er et åpent spørsmål om ELCT's avhengighet av LCS er for stor til at det i ELCT's ledelse vil finnes en driv for å få til grunnleggende endringer. Det er et spørsmål som gir uttrykk for nyanseringer i forhold til mulighet for endringer. På den annen side er det også et åpent spørsmål om hvor mange av LCS-medlemmene er villige til å gå inn på grunnleggende endringer som vil redusere deres egen innflytelse.

Det er ikke slik at en endring av forholdet mellom LCS og ELCT umiddelbart vil gi lokalplanet større innflytelse. Det skyldes at bispedømmeplanet besitter betydelige maktressurser i forhold til lokalplanet. Denne forskjellen skyldes også dyptgripende tradisjoner når det gjelder myndighet og ansvar hos de som er ledere i forhold til lokalplanet og den avstanden det er mellom beslutningstager og dem beslutningene angår. Dette er forhold som det er viktig å være oppmerksom på dersom det skal foretas endringer i samarbeidsformene. Utenlandske samarbeidspartnere må også spørre seg om man har ansvar for å stimulere til slike endringer.

Jeg har her beskrevet en samarbeidsrelasjon som nok kan bevirke avmakt hos begge parter i samarbeidet. ELCT er sterkt bundet av sin avhengighet av LCS' ressurser. Det gjør at styrken og muligheten til å gå inn i en prosess for endringer reduseres. Men også LCS på sin side bindes av ELCT's avhengighet av deres ressurser. Konsekvensene av endringer blir store fordi samarbeidet foregår på så mange områder og angår så mange mennesker. At avmakt kan spores på begge sider i en samarbeidsprosess skulle i sin tur kunne være drivkraft inn i en prosess som kunne ha som mål endringer av samarbeidsstrukturene.

9. Avsluttende hovedproblemstillinger

Jeg vil her ta for meg fire hovedproblemstillinger som angår samarbeidet mellom LCS og ELCT, men som har generell relevans for samarbeid mellom rike og fattige kirker i misjon og der det vil være behov for økt bevisstgjøring og endring av holdninger og ordninger.

Fra koordinering til integrering

Vi har tidligere konstatert at LCS' konstitusjon har lagt vekt på koordineringsaspektet. Sammenslutningen har funksjon av en paraplyorganisasjon for alle de kirker og organisasjoner som vil samarbeide med ELCT. For å styrke jevnbyrdigheten mellom partene vil det etter min vurdering være nødvendig å gå et skritt videre ved å bevege seg fra koordinering til integrering. Det betyr å etablere LCS som et felle-sorgan der begge parter blir fullverdige medlemmer. Det er i dagens situasjon ikke tilstrekkelig at ELCT's samarbeidspartnere koordinerer sin innsats og sitt samarbeid med ELCT. Det vil være viktig at ELCT i sterkere grad involveres i de beslutninger som fattes. Dette kan skje ved at ELCT og ELCT's bispedømmer blir medlem av LCS.

Konkret kan det innebære at LCS og ELCT forhandler seg frem til det eller de konkrete arbeidsområder som man vil ta felles ansvar for, både når det gjelder programsubsidier, prosjektstøtte og personell. Det vil være viktig for begge parter at disse områdene defineres og gjøres forpliktende. Dette vil på den ene side ansvarliggjøre ELCT innenfor sitt ansvarsområde, både ved at ELCT reelt sett må avgjøre hvilke områder som trenger støtte fra fellesskapet, hvilke områder som skal ha prioritet og ved at en del områder vil falle utenfor det felles samarbeid. På den annen side må nåværende LCS-medlemmer klargjøre en ramme for hvor mye midler som stilles til disposisjon, hvor mange misjonærstillinger man kan tenke seg å satse på og på hvilke områder man selv trenger hjelp fra ELCT. Utfordringer og ressurser legges i en felles «pott» og sammen tar man avgjørelser om plassering av personell og disponering av midler.

ELCT vil ganske snart kunne samle seg erfaringer utfra en slik modell. Ett av medlemmene i LCS, Vereinigte Evangelische Mission er i ferd med å etablere en internasjonal og økumenisk misjonsorganisasjon som er bygget over en slik modell sammen med kirker fra Asia og Afrika. ELCT kommer til å være medlem av denne sammenslutningen som foreløpig har fått navnet United in Mission (UIM)

Dette betyr vilje til å gi fra seg makt og overlate maktressursene til fellesskapet. LCS-medlemmene vil trolig reagere forskjellig på dette. Det er LCS-representanter som allerede uformelt har antydnet at dette kan være veien å gå, mens andre vil ha sterke motforestillinger. Stil-

lingtagen til en slik endring vil i noen grad være avhengig av den målsetting og forståelse av oppgaven som det enkelte LCS-medlem har. Den som definerer sitt hovedmål som det å bringe mennesker til tro og som selv vil være i frontlinjen i forhold til dette, vil primært ønske å styre sine egne ressurser og vil være mindre opptatt av strukturen i samarbeidet. Den som ser det som et hovedmål å være med å bygge en kirke som er misjonerende i sitt område, vil kanskje lettere kunne akseptere en slik endring.

I en slik endringsprosess vil samarbeidet tjene på å dra nytte av søstermenighet-kontakten som allerede er vel etablert. For den kan møte styringen ovenfra med korrektivet av lokal nærhet. I fellesskapet mellom lokalmenigheter kommer Evangeliet som felles ressurs klarest til syne. Der foregår den daglige tilbedelse når vi tenker på den grunnleggende forståelse av kirken. Kanskje skal man lete etter en samarbeidsform der nærheten etableres gjennom søstermenigheter, mens pengene har andre kanaler?

Evangeliet fra sør som ressurs i nord

Teologisk sett er den viktigste og sterkeste maktressursen i samarbeidet mellom kirker Evangeliet, det som kirkene har mottatt til felles forvaltning. I det materialistisk orienterte vesten bruker vi ofte eksempler fra materielt sett fattige kirker og kirker som lever i forfølgelse når vi snakker om kraften i Evangeliet. Vi er opptatt av den inspirasjon som deres møte med Evangeliet kan gi oss. Men hvordan gir dette seg utslag i samarbeid mellom nord og sør? Er Evangeliet fra sør virkelig en ressurs for nord?

Jeg har konstatert at det er liten bevegelse fra sør mot nord i samarbeidet mellom LCS og ELCT. Det samme gjelder for kirken i Norge i forhold til sine søsterkirker. Medarbeidere fra søsterkirker kommer på besøk – til inspirasjon. De inviteres som gjester. Men beslutningene våre inviterer vi dem ikke til å ta del i. Dersom fattige kirker i sør ønsker å gjøre noe for rike kirker i nord, så er dette avhengig av at de rike kirkene ønsker det samme. Materielle ressurser er nøkkelen til å få gjennomført noe i en slik sammenheng. I nord finansierer vi det som vi ønsker at kirkene i sør skal gjøre for oss. Den type kontakt det er mellom de rike og de fattige kirkene er en illustrasjon på hvordan vi anvender maktressursene våre, og avslører at materielle ressurser har en tendens til å få større innflytelse enn den ressurs som teologisk sett sies å være den viktigste. Vi i nord trenger hjelp til å se at vi trenger kirkene i sør og deres ressurser – på deres premisser, slik at det også kan bli fellesskapets premisser.

Penger og andre materielle ressurser

Penger og makt følger hverandre. Penger er en sterk og meget innflytelsesrik maktressurs i samarbeidet mellom rike og fattige kirker. Det er fare for at de rike kirkene handler slik at penger blir den sterkere maktressursen.

Det er en sammenheng mellom «affluence» og «influence». Kirker i nord kan nok streve med sin økonomi både sentralt og lokalt. Allikevel vil de i forhold til mange kirker i sør uansett ha en overflod. Om rikdommen reelt sett er stor eller liten, vil den i alle fall i forhold til en fattig samarbeidskirke representere en relativ overflod. Det er vanskelig å måle hvilken innflytelse dette faktum har i samarbeidet. Men de rike kirkenes overflod som maktressurs har ikke i tilstrekkelig grad vært tatt på alvor. Disse kirkenes velstand kan jo i seg selv oppfattes som et bevis på at man er bedre til å finne de rette løsninger. Det gir tyngde i en samarbeidsprosess. En tanzaniansk kollega uttrykte det slik: «Tror du at vi våger å opponere mot dem som kommer og vil gi oss noe av sin overflod, at vi vil si nei takk, vi vil heller ha noe annet eller på en annen måte?». De rike kirkene, med klart uttalte strategier om hva man vil satse på i de fattige kirker, med en uttalt forståelse av at man står i et partnerforhold, må være klar over at den ulike ressurs-situasjonen i betydelig grad vanskeliggjør muligheten for å oppnå reell jevnbyrdighet, om det i det hele tatt er mulig å oppnå.

Når makt og ansvar rives fra hverandre, skaper det ubalanse. Det må derfor bli større samsvar mellom det nivå som fatter beslutninger om bruk av penger og det nivå som har ansvar for arbeidet i området der pengene skal brukes. LCS fatter beslutninger som griper langt inn i det som er kirkens ansvarsområder. Det betyr i realiteten at kirken fratras ansvar, at LCS-medlemmenes ønske om å ha sikkerhet for at penger går til det som de er bestemt for, går på bekostning av en ansvarliggjøring av kirken. Dersom man ønsker å oppnå større grad av jevnbyrdighet i et samarbeid mellom kirker, må det være mindre avstand mellom den instans som har beslutningsmyndigheten for pengene og den som har ansvaret for det arbeidet som skal utføres.

Det er ikke uvanlig at misjonærer sitter i nøkkelroller som har med kirkens forvaltning å gjøre. Misjonærens «doble tilhørighet», som utsending for bevilgende part i samarbeidet og som nøkkelperson i kirken, gjør at han eller hun får stor innflytelse. Misjonærene kan på den måten også bli gisler for å få penger til aktiviteter.

Det vil etter mitt syn ikke være tilrådelig med en ordning der misjonærer er den lokale kirkes kasserere. Dersom man har behov for denne ekspertisen, bør man ha misjonærer kun som rådgivere som er meget bevisste på at de ikke har formell myndighet.

Åpenhet og kommunikasjon

Et annet nøkkelområde i samarbeid mellom kirker er kommunikasjon og viljen til gjensidig åpenhet. Også på dette område spiller den materielle ressursstiasjonen en avgjørende rolle. Den materielt sett svakere part vil lett kunne kjenne på underlegenhet i forhold til den andre part, og dette virker også inn på muligheten for åpen kommunikasjon om vanskelige tema. Dette siste ser de fattige kirkene klarere enn de rike som har en tendens til en idylliserende forståelse av forholdene.

Det er viktig at kirkene lærer seg gjensidig åpenhet når det gjelder hele sin forvaltning, ikke bare den materielle. Bedret kommunikasjon og ikke minst større åpenhet er en møysommelig vei å gå. De kirkene som tradisjonelt har vært mottagere, har lært seg til å måtte legge mange forhold åpne for de som har vært givere: mål og strategier, prioriteringer, disposisjoner og regnskaper. Det har ikke vært vanlig at det motsatte har skjedd på like bred front. Dette skyldes bl.a. en forståelse hos de rike kirkene at de har et ansvar for å forvalte sine midler på riktig måte, rapportere godt i forhold til givere og på den måten være troverdige som kanaler for givernes penger. Like viktig vil det imidlertid være å opptre som ansvarlige forvaltere i forhold til samarbeidspartnere. Man forvalter midler som hører hele kirken til, og da er også den fattige partners vurderinger og oppfatninger av stor betydning. LVF's utvikling av *communio*-begrepet til forståelse av fellesskapet mellom alle kirker understreker dette, og det skal bli interessant å se dette begrepets innflytelse i det praktiske kirkesamarbeidet, også når det gjelder gjensidig åpenhet i årene fremover.

Det vil være viktig at man i fellesskap arbeider for å finne strategier for større åpenhet. Åpenhet skaper tillit. Tillit er grunnleggende for utvikling av gjensidighet og jevnbyrdighet.

Ørnulf Steen, f. 1950, cand.theol. MF 1974. Misjonsprest (NMS) i Brasil 1978–83, NMS Oslo krets 1977, 1983–92, Tanzania 1992–94. Kapellan i Nordberg menighet, Oslo 1994–.

Partnership and Power in Mission and Church Cooperation

The article is concerned about the actual impact which policies of partnership have in relationships between missionary organizations and churches. The concepts of partnership and power are first analyzed, followed by a detailed study of the relationship between the Konde Diocese of the Evangelical Lutheran Church of Tanzania and

the Lutheran Coordination Service. The concluding remarks indicates four areas which need further investigation: the process from coordination to integration, the potential for inspiration from the South to churches in the North, money and material resources, openness and communication.